

ANIQ FANLAR BO'YICHA MUSTAQIL TA'LIMNI TASHKIL ETISHDA FALSAFA FANLARINING O'RNI

*B.E.Xusanov Namangan
davlat pedagogika instituti
rektori*

Annotatsiya: Mazkur maqolada aniq fanlar bo'yicha mustaqil ta'limni tashkil etish jarayonida falsafa fanlarining ahamiyati tahlil qilinadi. Mustaqil ta'lim orqali talabalar ijodkorligi va ilmiy-tadqiqot qobiliyatlarini shakllantirishda falsafa fanlarining epistemologik va metodologik imkoniyatlari yoritiladi. Falsafa fanlarining mantiqiy tahlil, dialektika va kognitiv jarayonlarni chuqurlashtirishda tutgan o'rni ko'rsatilib, ularning zamonaviy ta'lim tizimidagi roli asoslanadi.

Kalit so'zlar: Aniq fanlar, falsafa fanlari, mustaqil ta'lim, mantiqiy tahlil, epistemologiya, metodologiya, ta'lim tizimi, ijodkorlik, ilmiy-tadqiqot.

Аннотация: В данной статье анализируется значение философских наук в процессе организации самостоятельного образования по конкретным наукам. Через самостоятельное образование освещаются гносеологические и методологические возможности философских наук в формировании творческих и научно-исследовательских способностей студентов. Показана роль философских наук в углублении логического анализа, диалектики и познавательных процессов, обоснована их роль в современной системе образования.

Ключевые слова: Точные науки, философские науки, самостоятельное образование, логический анализ, гносеология, методология, образовательная система, творчество, научные исследования.

Abstract: This article analyzes the importance of philosophical disciplines in the process of organizing independent education in the exact sciences. The epistemological and methodological possibilities of philosophical disciplines in the formation of students' creativity and research skills through independent education are highlighted. The role of philosophical disciplines in deepening logical analysis, dialectics and cognitive processes is shown, and their role in the modern education system is substantiated.

Keywords: Exact sciences, philosophical disciplines, independent education, logical analysis, epistemology, methodology, education system, creativity, research.

XXI asr ta'lim sohasida globallashuv, texnologik rivojlanish va inson tafakkurining yangi imkoniyatlarini tadqiq qilish bilan uzviy bog'langan. Ayniqsa, aniq fanlar bo'yicha mustaqil ta'limning tashkil etilishi ta'lim oluvchilarning shaxsiy qobiliyatlari va ijodkorligini rivojlantirishning asosiy usuli hisoblanadi.

Bunday jarayonlarda falsafa fanlari fundamental asos sifatida namoyon bo'ladi. Chunki falsafiy yondashuvlar aniq fanlarning nazariy va amaliy bilimlarini chuqurroq anglash imkonini beradi.

Falsafa fanlari insonga fikrlash qonuniyatlarini o'rgatadi, bilimlarni tizimlashtirishga, sabab-oqibat munosabatlarini aniqlashga va ularning rivojlanishini bashorat qilishga yordam beradi. Quyida falsafa fanlarining aniq fanlardagi o'rnini asoslashga harakat qilamiz:

1. **Mantiqiy tafakkurni rivojlantirish:** Aniq fanlar, masalan, matematika va informatika, mantiqiy qonuniyatlarga asoslanadi. Falsafa mantiqiy tafakkurni rivojlantirib, talabaga masalalarni strukturaviy yondashuv bilan hal qilish imkonini beradi.

2. **Ilmiy metodologiyani shakllantirish:** Falsafaning asosiy vazifalaridan biri ilmiy bilish jarayonining metodologik asoslarini o'rganishdir. Bu talabalar va tadqiqotchilarga nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lash imkoniyatini beradi.

3. **Ijodiy yondashuvni rivojlantirish:** Falsafa insonni ijodkorlikka undaydi, mavjud bilimlardan yangi yechimlarni topishga ilhomlantiradi. Aniq fanlarda innovatsion usullarni qo'llashda falsafiy yondashuv muhim hisoblanadi.

4. **Kognitiv jarayonlarni rivojlantirish:** Bilish jarayonining mohiyatini chuqurroq anglash talabalar uchun aniq fanlarni o'zlashtirishda muhim ahamiyatga ega. Falsafa bilim va tafakkur nazariyalarini o'rganishda yordam beradi.

Mustaqil ta'lim talabalarni o'qitishdan ko'ra, ularga o'z-o'zini o'qitish imkonini berish g'oyasiga asoslanadi. Bu jarayonning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun talabalar maqsad qo'yish, axborotlarni tahlil qilish va tizimlashtirish, muammolarni hal etish ko'nikmalariga ega bo'lishi zarur. Falsafiy fanlar bu jarayonlarda quyidagi usullar orqali muhim rol o'ynaydi:

1. **Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish:** Zamonaviy ta'limda axborotni tanqidiy tahlil qilish muhimdir. Talaba o'zlashtirayotgan bilimlarni mantiqiy tahlil qila olmasa, ularni to'g'ri tatbiq eta olmaydi.

2. **Yaratilish va tadqiqot qobiliyatlarini shakllantirish:** Falsafa ijodkorlik va tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantiradi, talabalarni yangi g'oyalarni izlashga undaydi.

3. **O'z-o'zini nazorat qilish:** Mustaqil ta'lim jarayonida o'z-o'zini nazorat qilish va baholash muhim hisoblanadi. Falsafiy yondashuvlar bu borada yordam beradi, chunki ular orqali inson o'z imkoniyatlarini baholashni o'rganadi.

Aniq fanlarni o'rgatishda falsafiy yondashuvlarni qo'llash amaliyotini quyidagicha izohlash mumkin:

1. **Nazariya va amaliyotning uyg'unligi:** Misol uchun, matematika nazariy bilimlarni tizimlashtirish uchun falsafiy mantiqqa tayanadi. Falsafiy yondashuvlar bu bilimlarni hayotiy vaziyatlarda qo'llashni osonlashtiradi.

2. **Innovatsion texnologiyalarni o'zlashtirish:** Zamonaviy texnologiyalarni ishlab chiqishda talabalar ko'pincha falsafiy metodlardan foydalangan holda yangiliklar kashf etishadi.

3. **Ilmiy-tadqiqot asoslarini mustahkamlash:** Falsafiy yondashuvlar ilmiy tadqiqotlarda nazariya va amaliyot o'rtasidagi bog'liqlikni ko'rsatadi. Bu esa ilmiy izlanishlarda muhim rol o'ynaydi.

Falsafa nafaqat ilmiy bilimlarni chuqurlashtirishga xizmat qiladi, balki talabaning shaxs sifatida rivojlanishida ham asosiy o'rinni egallaydi. Falsafiy bilimlar yordamida:

- Talabalar murakkab nazariy bilimlarni mustaqil o'rganishga o'rganadi.
- Mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalari rivojlantiriladi.
- Jamiyatda o'z o'rnini topish va kasbiy faoliyatda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan dunyoqarash shakllantiriladi.

Aniq fanlarda mustaqil ta'limni tashkil etishda falsafa fanlari asosiy o'rin egallaydi. Falsafaning metodologik va epistemologik yondashuvlari aniq fanlar bilimlarini chuqurroq o'zlashtirish va amaliyotga tatbiq etishga yordam beradi. Mustaqil ta'limda falsafiy bilimlar talabalarni ijodkorlik, tanqidiy fikrlash va o'z-o'zini rivojlantirishga undaydi. Shu sababli ta'lim jarayonida falsafiy va aniq fanlarning integratsiyasi samaradorlikni oshirishning eng muhim vositalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. Toshkent: O'zbekiston, 2008.
2. Hegel G.V.F. *Falsafa fanlari tizimi*. Toshkent: Ma'naviyat, 2012.
3. Popper K. *Ochik jamiyat va uning dushmanlari*. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2004.
4. Rizaev X. *Pedagogik texnologiyalar va ta'limni tashkil etishning innovatsion usullari*. Toshkent: Fan, 2016.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PQ-4947-sonli farmoni – "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi".
6. Aristotel. *Metafizika*. Toshkent: Ma'rifat, 2010.